

*Тамара Бившєва, Ірина Овчарова
м. Харків, Україна*

ПОЛІКУЛЬТУРНЕ ВИХОВАННЯ ОСОБИСТОСТІ ЗАСОБАМИ МУЗИЧНОГО МИСТЕЦТВА

У системі сучасної освіти чільне місце посідає полікультурне виховання. І суспільні, і державні, і особисті інтереси в майбутньому зможе задовольнити лише людина нової формації, у якої розвинені інтелектуальна та почуттєва сфери, яка б легко і вільно почувала себе патріотом своєї країни і громадянином світу, знала та цінувала досягнення національної культури і володіла надбанням світової культурної скарбниці.

Саме тому глибокого вивчення і впровадження у практику потребує концепція полікультурного виховання, необхідність якого диктується реаліями суспільного буття. Проблеми полікультурної освіти цікавлять сьогодні все більше вчених, діячів культури, освіти та політики.

Полікультурне виховання передбачає оволодіння особистістю системою національних і загальнолюдських цінностей, що дозволяють їй здійснювати міжкультурну взаємодію і виявляти розуміння інших культур.

У наш час розвиток суспільства не можливий поза зміцненням міжкультурних зв'язків. Вивчення культурних цінностей інших народів, розуміння їх відмінностей та спільних рис, шанобливе ставлення до них сприяють активізації міжкультурних контактів. Водночас толерантне ставлення до традицій, культури та мистецтва інших народів допомагає людині чіткіше усвідомлювати та відчувати свою причетність до певного етносу.

Українська музична етнопедагогіка становить цілісну педагогічну систему зі своїми ідеалами, традиційними засобами, які знайшли втілення в народній пісні, інструментальній музиці, фольклорній творчості.

Впровадження цінності української музичної етнокультури є обов'язковою умовою реформи змісту музичної освіти, що сприятиме духовному, громадському, інтелектуальному відродженню національної школи. Народна музична творчість, породжена українським народом увійшла в культурно-історичний вимір як світоглядна проекція етносу на навколишній світ, вимір його діянь, інформацію що з ним трапилося, з його дітьми і народом, історією.

Музичне етнопедагогіка українського народу своїми витокami сягає давніх часів. Функціонувала, як фольклор у народній педагогіці.

Центральне місце у навчально-виховній системі української музичної етнопедагогіки займає принцип зв'язку навчання і виховання з життям нації.

Форми виховної системи музичної етнопедагогіки тісно переплітаються з історичними національними, мистецькими особливостями життя народу в минулому і сучасному. Музична спадщина українців – це унікальне джерело історико-культурних досягнень, безцінний виток збагачення сучасної педагогіки. Оскільки в народній пісні відбиваються почуття народних мас, то можна сказати, що через неї ми безпосередньо розмовляємо з давніми поколіннями, не тільки історичних, а і передісторичних часів [1]. Витвір народного пісенного мистецтва є могутнім і дієвим засобом становлення, формування та розвитку високоморальної, естетично-спрямованої особистості, засобом пробудження людського в людині. У цьому полягає ефективність виховання музикою – вражаючі почуття, вона викликає численні асоціації, приводить до стану емоційного резонансу з музичним символом [2].

За результатами експериментальних досліджень клітини людського організму перебувають у постійному коливальному русі. Через музичну ритмічну пульсацію вони організуються у відповідно систему відчуттів, що сприяє підвищенню життєвого тону. З ритмічними почуттями розпочинається і втілюється музична етнопедагогіка. Вона дає змогу виявити педагогічно-національні цінності, відображені у принципі мелодизації, який має непересічну виховну вартість і пов'язаний з гуманістичним процесом нації. Саме тут закладена сила музики, де головне місце належить мелодії.

Особливі генетичні якості українця, його ментальність постійно поверталися до пісні як порадики, почуттєвого вияву та ставлення до своєї національної долі, історичного минулого, бажання майбутнього.

Порятунок для нації, позбавленої державності, стали народні звичаї і традиції. Важливіші з них для українців були оспівані в піснях засобами музичної етнопедагогіки, збережені і передані для кожного вікового цензу людини.

Українська етномузична педагогіка як важливий компонент народної педагогіки у вихованні особистості через формування її моральної культури найбільше впливає на дитячий та юнацький вік є найсприятливішим початкового становлення особистості. Формування моралі українця визначає система поглядів, норм і оцінок, що регулюють його поведінку, як одну з важливих форм суспільної свідомості. В основу музичного етнопедагогічного ідеалу покладена гуманність поглядів, благодійність думок, яистоту помислів, кришталеву чесність і правдивість, духовну щедрість і красу почуттів.

На уроках музичного мистецтва, учні, вивчаючи твори класичної та народної музики, знайомляться з історією і культурою народів, розвивають на класичних зразках свої смаки та інтереси, формують критерії естетичних оцінок [3].

Музика не має кордонів. Так говорять тому, що мова музики інтернаціональна. Завдяки інтонаційній природі вона не потребує іншомовного перекладу.

Чи існують межі між музикою різних народів?

Щоб відповісти на це запитання звернемося до деяких творів світової класики, які входять до шкільної програми зі слухання музики.

Мистецтво Ф. Шопена розквітло в роки боротьби Польщі за незалежність і стало своєрідним виразом гордого вільнолюбивого духу польського народу. Фортепіанний етюд до-мінор «Революційний» композитор написав у важкі для його Вітчизни часи. У 1830 р. польський народ повстав проти насилля російського царизму. Повстання було жорстоко придушено. Композитор, який знаходився у цей час у Відні, всією душею був зі своїм народом.

Сприймаючи цей твір та історію його написання, слухачі пронизаються духом героїчної боротьби польського народу, трагедією поразки, скорботою, яку відчував Шопен за загиблими друзями. Героїчні інтонації твору бентежать душу кожного слухача, незалежно від того, якою мовою він розмовляє.

Зовсім інша за своїм образним змістом симфонія № 40 австрійського композитора В.А. Моцарта. Світла, схвильована, романтична музика головної партії першої частини свідчить про надзвичайний оптимізм композитора. Вона зрозуміла усьому людству протягом трьох століть і не втрачає своєї популярності і досі.

Знайомлячись з творчістю німецького композитора Л.В. Бетховена, учні поступово усвідомлюють, що героїчні боротьба, прагнення до світла та радості скидають основу бетховенської творчості.

«Обійміться, мільйони!» – такі слова у хоровому фіналі дев'ятої симфонії закликають до миру без війни, до об'єднання всіх людей світу.

Так, музика не має кордонів. Твори світової класичної музики спрямовані на формування свідомості особистості цілісної картини світового простору, особистісно-ціннісного ставлення до мистецтва, розуміння специфіки художньо-образної мови музичного мистецтва різних народів.

Таким чином, зв'язок національних і світових музичних цінностей сприяє формуванню світоглядних орієнтацій, полікультурних уявлень і поваги до культури інших народів.

Список літератури: 1. Іваницький А.І. Український музичний фольклор. – Вінниця: Нова книга, 2004. 2. Горбенко С.С. Історія гуманізації музичної освіти. – Кам'янець-Подільський: Парус, 2007. 3. Франко І. Вибрані статті про народну творчість. – К., 1955.